Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto HE 222/2022 vp

18.11.2022

Rajavartioylitarkastaja Reijo Lahtinen, rajavartio-osasto
Erityisasiantuntija Juha Vehmaskoski, kansallisen turvallisuuden yksikkö

Puolustusvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden kiinteistönhankintojen luvanvaraisuudesta annetun lain, valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain ja etuostolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä ja Rajavartiolaitokselta asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta asiasta. Lausunto on valmisteltu sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikön ja rajavartio-osaston yhteistyönä. Rajavartiolaitoksen esikunta toimii samalla sisäministeriön rajavartio-osastona eikä Rajavartiolaitos anna omaa erillistä lausuntoaan asiassa. Lausuntonamme toteamme seuraavaa.

Sisäministeriö ja Rajavartiolaitos ovat osallistuneet asiaan liittyvän ja puolustusministeriön johtaman lainsäädäntöhankkeen työryhmän työhön. Näin ollen sisäministeriöllä ja Rajavartiolaitoksella on ollut mahdollisuus esittää näkemyksensä työryhmässä esitystä valmisteltaessa. Näkemyksemme mukaan hallituksen esityksessä esitettyjä muutoksia on pidettävä tarpeellisina ja perusteltuina.

Kansallinen turvallisuuden huomioiminen esityskokonaisuudessa

Hallituksen esitys ja siihen liittyvä lakikokonaisuus liittyvät keskeisesti viranomaisten mahdollisuuteen valvoa kiinteistönomistusta Suomessa. Kokonaisuuteen liittyvä lupa- ja etuostoprosessi kuuluvat osaksi kokonaisvaltaista kansallisen turvallisuuden varmistamista.

Näkemyksemme mukaan on pidettävä erityisen perusteltuna sitä, että kansallinen turvallisuus lisätään lupalain lupaperusteisiin (5 § 1. mom) ja valtion etuostolain perusteisiin (1 § 1. mom). Kansallisen turvallisuuden lisääminen edellä mainitusti lakeihin edesauttaa niiden tavoitteiden saavuttamista, joita laeille on alun perin asetettu niitä säädettäessä. Mikäli kiinteistön ostaminen uhkaisi kansallista turvallisuutta, tulee olla mahdollisuus valtion toimesta puuttua kiinteistön ostoon toimivaltaisen viranomaisen toimesta. Kansallisen turvallisuuden eksplisiittinen mainitseminen ulkomaalaisomistuksia sääntelevissä laeissa antaisi viranomaisille tarvittavia lisätyökaluja estää kansallista turvallisuutta, maanpuolustusta tai rajavalvontaa vaarantavia kiinteistökauppoja.

Puolustusministeriön tiedonsaantioikeus

Pidämme lupalain 8 §:ssä esitettyä tiedonsaantioikeutta koskevaa ehdotusta ja tarkentavaa sääntelyä tarpeellisena lain tarkoituksen toteutumisen ja soveltamisen kannalta. Säännöksellä turvataan puolustusministeriön tiedonsaantioikeutta sen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi ja päätöksenteon pohjaksi. Toisaalta tiedonsaantioikeuden tarkentaminen on tarpeellista lainsäädännön tark-

karajaisuuden vaatimuksen vuoksi. Tiedonsaantioikeuksista säätäminen lailla ja sidottuna vain välttämättömien tietojen saantiin oikeuttaa myös tarpeelliset perusoikeuksien rajoitukset, kuten hallituksen esityksessä on asia kuvattu.

Hallituksen esityksessä on nostettu esille tärkeä seikka, jonka mukaan tiedonsaantioikeutta käsittelevä *"säännös jättäisi tietoja luovuttavan tahon arvioitavaksi, mistä kaikista rekistereistä tietoa kerättäisiin ja missä muodossa se luovutettaisiin lausunnon pyytäjälle"*. Tiedon luovuttaja voisi näin ollen itse arvioida, mitä tietoa tilanteessa on pidettävänä välttämättömänä luovuttaa kiinteistöhankinnan lupaharkintaa varten. Tämä on perusteltua myös viranomaistiedon luovuttamiseen usein liittyvän käyttötarkoitussidonnaisuuden kannalta.

Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate ilmenee hyvin myös esityksen sivulta 33, jossa todetaan, että *"puolustusministeriölle ei muodostuisi oikeutta käsitellä viranomaisten, esimerkiksi poliisin, luovuttamaa salassa pidettävää tai muutoin rajoitettua tietoa laajemmin kuin mitä esimerkiksi poliisilla olisi oikeus käsitellä niitä suorittaessaan samankaltaista tehtävää.*".

Yksittäisenä tärkeänä ja tarpeellisena tiedonsaantia koskevana muutoksena on pidettävä sitä, että puolustusministeriölle avautuu lainmukainen mahdollisuus saada tarpeellisia tietoja kiinteistöomistusta koskevaan prosessiin rahanpesun selvittelykeskukselta, kun selvityksen alla on se, uhkaako tietty hankinta kansallista turvallisuutta. Rahanpesua koskevien tietojen luovuttamiseen liittyen esityksessä on huomioitu tarpeellinen asianosaisoikeuden rajaaminen.

Rajavalvonnan ja rajaturvallisuuden varmistaminen

Esityksellä parannettaisiin eräiden kiinteistöjen hankinnan luvanvaraisuuden valvontaa ja myös mahdollisuutta käyttää valtion etuosto-oikeutta Rajavartiolaitoksen tärkeiden kohteiden läheisyydessä tapahtuvissa kiinteistönkaupoissa valtion turvallisuuden ja erityisesti Rajavartiolaitoksen rajavalvonta- ja rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi. Näitä esityksiä pidetään Rajavartiolaitoksen osalta tärkeinä ja kannatettavina, erityisesti ottaen huomioon toimintaympäristössämme tapahtuneet muutokset.

Ehdotetuilla tiedonsaantioikeuksilla pyritään varmistamaan paitsi kansallista turvallisuutta, maanpuolustuksen järjestämistä, alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista, myös rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ja huoltovarmuuden varmistamista. Siten voidaan katsoa, että yhteiskunnan kokonaisedun kannalta intressit näissä yksittäisissä tilanteissa ylittäisivät ne henkilötietojen suojaa koskevat intressit, joita salassapitosäännöksillä suojataan, ja kannatamme erityisesti tältäkin osin esitystä.